

Број: Ж-МО-04-35/16
Препорука број: П- 109/16
Датум: 18. маја 2016. године

Препорука
у вези дискриминације дјеце дијабетичара у Босни и Херцеговини

I Увод

Омбудсмени за људска права Босне и Херцеговине су по службеној дужности дана 22. марта 2016. године одлучили покренути истрагу поводом сазнања из новинског чланка о дискриминацији дјеце дијабетичара у Босни и Херцеговини зависно у којем ентитету односно кантону живе да немају право на бесплатне инсулинске пумпе. У складу са наведеним, истог дана затражили су од Завода здравственог осигурања у Босни и Херцеговини писмена изјашњења/информације да ли Заводи осигуравају дјеци дијабетичарима бесплатне инсулинске пумпе. Упити су послани Заводу здравственог осигурања и реосигурања Федерације Босне и Херцеговине, Фонду здравственог осигурања Републике Српске, Фонду здравственог осигурања Брчко дистрикта и 10 кантоналних завода здравственог осигурања, а исти су благовремено доставили тражена изјашњења.

II Чињенично стање

Завод здравственог осигурања и реосигурања Федерације Босне и Херцеговине

Завод здравственог осигурања и реосигурања Федерације Босне и Херцеговине доставио је Омбудсменима за људска права Босне и Херцеговине дана 31. марта 2016. године изјашњење број: 01/I-03-3-1053-1/16 од 29. марта 2016. године у којем истичу да Завод здравственог осигурања и реосигурања Федерације Босне и Херцеговине није надлежан за набавку односно осигурање, средствима Федералног фонда солидарности, инсулинских пумпи за дјецу дијабетичаре у Федерацији Босне и Херцеговине него су за то надлежни кантонални заводи здравственог осигурања у Федерацији Босне и Херцеговине.

Завод здравственог осигурања и реосигурања Федерације Босне и Херцеговине, сагласно тачки IX став 2. под 1. д. Одлуке о утврђивању основног пакета здравствених права¹, основним пакетом здравствених права једино осигурава провођење превентивних програма и програма унапређења здравља код дјеце и других здравствених услуга па и набавка трака и апарата за контролу дијабетеса, а који се финансирају средствима Федералног фонда солидарности. У оквиру наведеног програма, који се финансира средствима Федералног фонда солидарности, Завод здравственог осигурања и реосигурања Федерације Босне и Херцеговине врши набавку апарата за контролу дијабетеса у крви

¹ “Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, број: 21/09

(мјерење шећера у крви) те трака/тракица за контролу дијабетеса у крви (одређивање шећера у крви) и то за осигуране особе до 18 година живота (за дјецу до 15 година живота), као и старије малолјетнике (до 18 година живота), код којих је утврђен дијабетес. Набавку наведених апарата и трака Завод здравственог осигурања и реосигурања Федерације Босне и Херцеговине врши у складу са одредбама Закона о јавним набавкама Босне и Херцеговине (“Службени гласник Босне и Херцеговине“, број 39/14).

Фонд здравственог осигурања Републике Српске

Дана 04. априла 2016. године Фонд здравственог осигурања Републике Српске доставио је Омбудсменима за људска права Босне и Херцеговине изјашњење број: 01/060-1878-1/16 од 31. марта 2016. године. У наведеном истичу да је чланом 50. Правилника о садржају, обиму и начину остваривања права на здравствену заштиту² прописано право на инсулинску пумпу као медицинско средство, уколико је медицински индицирано, а које се осигураним особама уграђује привремено или трајно у дијелове тијела. Чланом 53. истог Правилника прописано је да су дјеца до 15 година живота ослобођена партиципације обзиром на статус, а такођер партиципације су ослобођене и осигуране особе које болују од дијабетеса. Чланом 63. Правилника о праву на медицинска средства („Службени гласник Републике Српске“, број: 114/12, 59/14, 94/14 и 100/14) прописано је да осигурана особа носилац инсулинске пумпе има право на катетер за инсулинску пумпу, резервоар за инсулин и батерије.

Фонд здравственог осигурања Брчко дистрикта Босне и Херцеговине

Дана 12. априла 2016. године Омбудсменима за људска права Босне и Херцеговине Фонд здравственог осигурања Брчко дистрикта Босне и Херцеговине доставио је изјашњење/ информације број: 015-180/1-987/16 од 04. априла 2016. године.

Из наведеног изјашњења произилази да је Правилником о начину и остваривању права на ортопедска и друга помагала осигураника Фонд здравственог осигурања Брчко дистрикта Босне и Херцеговине³ прописано да посебна ортопедска помагала која нису обухваћена Правилником о начину и остваривању права на ортопедска и друга помагала се издају у складу са чланом 13. наведеног Правилника. Приликом израде Правилника о начину и остваривању права на ортопедска и друга помагала осигураника Фонда здравственог осигурања Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, инсулинске пумпе се не налазе на листи помагала наведеног Правилника. Помагало се издаје у складу са чланом 13 истог Правилника, а на основу налаза и налога за набавку помагала надлежног љекара. Индикације за инсулинску пумпу код дјеце дијабетичара одређује педијатар ендокринолог по усаглашеним критеријумима медицинске струке, што значи да сваки дијабетичар није кандидат за инсулинску пумпу.

Кантонални заводи здравственог осигурања

1. Завод здравственог осигурања Херцеговачко – неретванске жупаније/кантона

Дана 30. марта 2016. године Завод здравственог осигурања Херцеговачко – неретванског кантона доставио је Омбудсменима за људска права Босне и Херцеговине одговор на упит број: 04-39-14-8-3-03157-1/2016 од 25. марта 2016. године. Из достављеног одговора произилази да се у Херцеговачко - неретванском кантону на листи ортопедских и других помагала која се могу прописивати у оквиру обавезног здравственог осигурања

² “ Службени гласник Републике Српске “ број: 102/11, 117/11, 128/11 и 101/12

³ “ Службени Гласник Босне и Херцеговине “, број: 4/16

осигураним особама Завода здравственог осигурања Херцеговачко - неретванског кантона Мостар, налази инсулинска пумпа за осигуране особе до 26 година старости, оболеле од дијабетеса типа I и то у случајевима: ноћне хипогликемије, понављане кетоацидозе, слабе контроле болести, ране појаве касних компликација и удружене појаве других хроничних болести. Право на помагало се остварује на основу Налаза, оцјене и мишљења овлашћеног љекара специјалисте за прописивање предметног помагала. Након личне набаве и извршеног плаћања трошкова подноси се захтјев за рефундацију. У трошковима набаве овог помагала, Завод учествује износом од 4000,00 КМ.

2. Завод здравственог осигурања Жупаније Посавске

Завод здравственог осигурања Жупаније Посавске доставио је дана 28. марта 2016. године изјашњење број: 2.2.-49-373-1/16 од 24. марта 2016. године, којим обавјештавају да је у Посавској Жупанији остваривање права на помагала за дијабетичаре регулисано чланом 3. Одлуке о обиму права на кориштење ортопедских помагала која се финансирају или суфинансирају из средстава Завода здравственог осигурања Жупаније Посавске. Чланом 9. став 2. наведене Одлуке прописано је да Завод здравственог осигурања Жупаније Посавске суфинансира 100% по потреби инсулинску пумпу за дјецу.

3. Завод за здравствено осигурање Херцегбосанске жупаније

Дана 01. априла 2016. године Завод за здравствено осигурање Херцегбосанске жупаније, Служба за provedбу суштава здравственог осигурања, доставио је Омбудсменима за људска права изјашњење број: 01-37-12-835/16 од 31. марта 2016. године. У наведеном одговору истичу да Завод за здравствено осигурање Херцегбосанске жупаније до сада није имао захтјева поводом набавке инсулинских пумпи за дјецу дијабетичаре. Завод за здравствено осигурање Херцегбосанске жупаније није уредио посебним подзаконским актом питање инсулинских пумпи за дјецу, али је остављена могућност пружања једнократне помоћи у случају тражења исте.

4. Завод здравственог осигурања Кантона Сарајево

Дана 04. априла 2016. године Завод здравственог осигурања Кантона Сарајево доставио је Омбудсменима за људска права Босне и Херцеговине изјашњење број: 02-6366/16 од 29. марта 2016. године. Из наведеног произилази, да чланом 33. Закона о здравственом осигурању Федерације Босне и Херцеговине⁴, осигураници, поред права на здравствену заштиту остварују и право на кориштење ортопедских и других помагала. Врсте медицинских средстава те услови, поступак, обим и рокови у којима осигураници Завода здравственог осигурања Кантона Сарајево имају право кориштења истих, детаљније су нормирани Уредбом о обиму, условима и начину остваривања права осигураних особа на кориштења ортопедских и других медицинских средстава, ендопротеза, стоматолошко - протетских надомјестака.⁵ Цитирана Уредба у својој јединственој листи у члану 23. став 1. тачка 52. предвиђа трајно право кориштења медицинског средства „инсулинска пумпа“ са припадајућим потрошним материјалом за осигуране особе – дјеци до 18. година, инзулоовиснике.

У складу са наведеном одредбом, Завод здравственог осигурања Кантона Сарајево, на приједлог Тима за инсулинске пумпе педијатријске клинике, након испитивања медицинских индикација, овој категорији осигураних особа осигурава право на кориштење инсулинских пумпи.

⁴ “ Службене новине Федерације Босне и Херцеговине “, број: 30/97, 7/02, 70/08 и 48/11

⁵ “Службене новине Кантона Сарајево“, број 38/07, 29/08 и 40/14

5. Завод здравственог осигурања Босанско-подрињског кантона

Дана 11. априла 2016. године Завод здравственог осигурања Босанско - подрињског кантона доставио је Омбудсменима за људска права Босне и Херцеговине изјашњење број: 14-1-1151/16 од 07. априла 2016. године. Из наведеног произилази, да је увидом у службене евиденције утврђено да у Заводу здравственог осигурања Босанско-подрињског кантона није било захтјева за инсулинском пумпом, осим за потрошним материјалом што је осигурано од стране Завода.

6. Завод здравственог осигурања Тузланског кантона

Дана 07. априла 2016. године Завод здравственог осигурања Тузланског кантона доставио је Омбудсменима за људска права Босне и Херцеговине изјашњење број: 01-3738-126/16 од 30. марта 2016. године. Влада Тузланског кантона је дана 10. новембра 2015. године донијела Одлуку о Јединственој листи ортопедских и других помагала⁶ којом је утврђена Јединствена листа ортопедских и других помагала, индикације за стицање права на помагала и ендопротезе, рокови кориштења и учешће Завода здравственог осигурања Тузланског кантона у остваривању права осигураних особа на помагала и ендопротезе. У одјељку XI Јединствене листе ортопедских и других помагала утврђена су помагала за осигуране особе оболеле од шећерне болести која користе инсулинску пумпу и то: Инфузиони сет за инсулинске пумпе, Резервоар за инсулинске пумпе и Батерије за инсулинске пумпе.

7. Завод за здравствено осигурање Средњобосанског кантона

Дана 12. априла 2016. године Завод за здравствено осигурање Средњобосанског кантона доставио је изјашњење број: 01-3-272/16 од 29. марта 2016. године у којем је наведено да Правилником о праву осигураних особа на кориштење ортопедских помагала и других помагала није садржана инсулинска пумпа као медицинско средство.⁷ У складу са наведеним, Завод за здравствено осигурање Средњобосанског кантона дјеци дијабетичарима не осигурава бесплатне инсулинске пумпе.

8. Завод за здравствено осигурање Жупаније Западнохерцеговачке

Дана 12. априла 2016. године Завод за здравствено осигурање Жупаније Западнохерцеговачке доставио је изјашњење број: 01-37-157/16 од 07. априла 2016. године. Из завода за здравствено осигурање Жупаније Западнохерцеговачке истичу да када је ријеч о доступности инсулинских пумпи за дјецу дијабетичаре да је Завод за здравствено осигурање Жупаније Западнохерцеговачке судјеловао у пилот пројекту, те су током provedбе пројекта набавили неколико пумпи за дјецу осигуранике, али и трошкове који исти изискују. Након пола године финансирања пилот пројекта, установили су да Завод за здравствено осигурање Жупаније Западнохерцеговачке због тренутне финансијске ситуације није у могућности својим осигураницима осигурати инсулинске пумпе са сетовима за исте. Даље истичу да је Жупанија Западнохерцеговачка посебно дискриминирана; наметнута централизација убирања пореских прихода у Федерацији Босни и Херцеговини, а затим неправедна (селективна) дистрибуција финансијских средстава посебно погађа Жупанију Западнохерцеговачку. То се осјећа у свим подручјима одговорности Жупаније Западнохерцеговачке, па тако и у здравству, а то итекако утиче, по начелу спојених посуда, на могућности Завода за здравствено осигурање Жупаније Западнохерцеговачке у осигурању средстава за права осигураника. Основни предуслов за побољшање стања генерално у

⁶ "Службене новине Тузланског кантона" број: 15/15

⁷ "Службене новине Средњобосанског кантона", број: 4/08, 8/08, 6/09, 3/11, 4/11, 8/11, 6/14 и 8/14

здравству и усклађивање права осигураника по жупанијама у Федерацији Босне и Херцеговине је елиминација дискриминације у расподјели прихода између жупанија, те потпуно функционисање Федералног фонда солидарности које подразумијева поштовање позитивних прописа о прикупљању средстава за финансирање истог. На тај начин би и Завод за здравствено осигурање Жупаније Западнохерцеговачке био у могућности увести инсулинске пумпе инсулин зависним пацијентима- дјецу дијабетичаре али и остала права која имају осигураници у другим кантонима. Право на тракице за мјерење шећера у крви инсулин зависним пацијентима – дјечи дијабетичарима, односно особама до 18 година живота осигурава Завод за здравствено осигурање и реосигурање Федерације Босне и Херцеговине за подручје цијеле Федерације, у складу са одлуком Управног одбора истог Завода. Стога би дјеца, односно осигураници до 18 година на цијелом простору Федерације Босне и Херцеговине требали имати право на исту количину тракица за мјерење шећера у крви. Уз испуњавање напријед наведених предуслова, Завод за здравствено осигурање Жупаније Западнохерцеговачке подржава усклађивање права пацијената на подручју Федерације Босне и Херцеговине, те тако и иницијативу да се инсулин зависним пацијентима – дјеци дијабетичарима осигура право на инсулин пумпе.

9. Завод здравственог осигурања Зеничко - добојског кантона

Дана 15. априла 2016. године Омбудсмани за људска права Босне и Херцеговине запримили су информацију од Завода здравственог осигурања Зеничко - добојског кантона да на подручју Зеничко – добојског кантона немају ниједно дијете које користи инсулинску пумпу за апликацију инсулина, тако да тренутно Завод здравственог осигурања Зеничко – добојског кантона не финансира набавку и одржавање инсулинских пумпи.

10. Завод здравственог осигурања Унско - санског кантона

Завод здравственог осигурања Унско - санског кантона доставио је Омбудсменима за људска права Босне и Херцеговине дана 25. априла 2016. године тражене информације под бројем: 04/2-49-3328/15 од 18. априла 2016. године. Из наведеног произилази, да у складу одредаба члана 3., поглавље IX. Одлуке о обиму права на кориштење ортопедских и других помагала, зубнопротетске помоћи и зубнопротетских надомјестака који се осигуравају у Заводу здравственог осигурања Унско - санског кантона⁸ те чланом 26. став 1 Привременог упутства о начину и поступку за одобравање и издавање ортопедских и других помагала, зубнопротетске помоћи и зубнопротетских надомјестака који се осигуравају у Заводу здравственог осигурања Унско-санског кантона, Завод здравственог осигурања Унско санског кантона осигурава и одобрава путем комисије за издавање годишње количине ортопедских помагала Завода, а на терет средстава Завода, инсулинске игле и инсулинске ПЕН-ове за дјецу дијабетичаре. Како је то регулисано Одлуком о обиму права на кориштење ортопедских и других помагала, за дјецу дијабетичаре Завод здравственог осигурања Унско - санског кантона одобрава максималну количину инсулинских иглица у износу од 720 иглица на нивоу године и један инсулински ПЕН за рок кориштења од 12 мјесеци. Тракице за мјерење шећера у крви код дјеце, се осигуравају у посебној процедури у складу са Одлуком о измјенама и допунама одлуке о утврђивању приоритетних вертикалних програма здравствене заштите од интереса за Федерацију Босне и Херцеговине и приоритетних најсложенијих облика здравствене заштите из одређених специјалистичких дјелатности који ће се пружати осигураним особама на територији Федерације Босне и Херцеговине (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине “, број: 97а од 31. децембра 2007. године) у Федералном фонду солидарности. Инсулинска пумпа је обухваћена основним пакетом здравствених права у Федерацији Босне и Херцеговине, међутим, да би се у потпуности имплементирао основни пакет здравствених права у Федерацији Босне и

⁸ “ Службени гласник Унско - санског кантона “, број: 08/10

Херцеговине, потребно је, а како је то дефинирано чланом XV. Одлуке о утврђивању основног пакета здравствених права, једнакомјерно финансирање недостајућег дијела финансијских средстава по кантонима, на начелима узајамности и солидарности, кроз Федерални фонд солидарности, а на основу одлуке коју доноси Влада Федерације Босне и Херцеговине, на приједлог федералног министра. Обзиром да неопходна средства нису осигурана по кантонима кроз Фонд солидарности Федерације Босне и Херцеговине, инзулинска пумпа није обухваћена Одлуком о обиму права на кориштење ортопедских и других помагала, зубнопротетске помоћи и зубнопротетских надомјестака који се осигуравају у Заводу здравственог осигурања Унско - санског кантона те самим тим Завод не сноси трошкове за набавку исте.

III Релевантно законодавство

УН Конвенција о правима дјетета

Право на највиши стандард здравствене заштите уређено је чланом 24. Конвенције УН о правима дјетета, као основних и универзалних међународних докумената у области заштите права дјетета. Чланом 24. Конвенције УН о правима дјетета прописана је обавеза држава странака да признају дјетету право на уживање највише могућег нивоа здравља и на олакшице у погледу оздрављења и опоравка.

IV Мишљење Омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине

Инзулинска пумпа је медицинско помагало, мали батеријски уређај, који омогућава непрестано снабдијевање организма инзулином у потребним дозама током 24 сата. С обзиром на наведено, Омбудсмени за људска права свјесни су важности опскрбе пацијената инзулинском пумпом, посебно дјеце.

Омбудсмени за људска права Босне и Херцеговине сматрају да свако дијете у Босни и Херцеговини треба имати једнако право приступа и једнаке могућности у остваривању здравствене заштите, без дискриминације по било којој основи. Једнак приступ и једнаке могућности подразумијевају осигурање једнаких услова и прилика за сву дјецу, а за што је један од предуслова добра сарадња и координација свих мјеродавних органа. Постоји низ препрека за остваривање права на приступ здравственој заштити и често се од дјеце захтијева да испуне различите административне процедуре, као што су доношење потврда о похађању школе, о здравственом осигурању родитеља и сл. Ове су процедуре у супротности с одредбама Конвенције, којом се уређује питање здравствене заштите, а та заштита мора бити осигурана сваком дјетету до 18 година старости. У посљедњем периоду дошло је до пораста броја дјеце обољеле од дијабетеса. Омбудсмени за људска права Босне и Херцеговине сматрају да дјечи дијабетичарима требају бити осигурана сва потребна средства као и једнакост без обзира у којем ентитету / кантону живе. На основу достављених изјашњења, видљиво је да постоје разлике у доступности медицинских помагала. Унаточ чињеници да поједини кантони нису имали пацијената односно дјеце дијабетичара којима је била потребна инзулинска пумпа, Омбудсмени за људска права Босне и Херцеговине сматрају да је потребно превентивно дјеловање и подзаконско уређење питања осигурања инзулинских пумпи.

На основу наведеног, Омбудсмени за људска права Босне и Херцеговине цијене да је наступила повреда права дјеце дијабетичара у Босни и Херцеговини на здравствену заштиту, односно право на инзулинску пумпу, а имајући у виду све напријед наведено, а у сврху отклањања уочених повреда људских права заштићених Уставом Босне и Херцеговине и

међународним споразумима које чине саставни дио Устава, на основу члана 32. Закона о омбудсмену Босне и Херцеговине, доносе следеће:

П р е п о р у к е

Заводу здравственог осигурања и реосигурања Федерације Босне и Херцеговине и Заводу здравственог осигурања Херцеговачког кантона

да подзму мјере у циљу осигурања комплетних здравствених услуга и свих потребних апарата за сву дјецу дијабетичаре у Федерацији Босни и Херцеговини, без обзира на њихово осигурање;

Фонду здравственог осигурања Брчко дистрикта Босне и Херцеговине

да се у Правилник о начину и остваривању права на ортопедска и друга помагала осигураника Брчко дистрикта Босне и Херцеговине уврсти инсулинска пумпа као обавезно и бесплатно медицинско помагало доступно дјечи на подручју Брчко Дистрикта

Заводу здравственог осигурања Средњобосанског кантона

да у Правилник о праву осигураних особа на кориштење ортопедских помагала и других помагала уврсте инсулинску пумпу;

Заводу за здравствено осигурање Херцегобосанске жупаније, Заводу здравственог осигурања Зеничко-добојског кантона, Заводу за здравствено осигурање Босанско-подрињског кантона, Заводу здравственог осигурања Унско-санског кантона и Заводу за здравствено осигурање Жупаније Западнохерцеговачке

Да подзаконским актом уреде питање инсулинских пумпи као медицинско помагало у складу са чланом 33. Закона о здравственом осигурању Федерације Босне и Херцеговине.

Омбудсмене за људска права Босне и Херцеговине потребно је извјестити о учинку Препорука Омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине у року од 3 мјесеца од дана пријема Препорука.

Омбудсмени за људска права Босне и Херцеговине:

мр scі. Јасминка Џумхур, с.р.

Нивес Јукић, с.р.

др Љубинко Митровић, с.р.